

Vergaderjaar 2005–2006

21 501-33

Raad voor Vervoer, Telecommunicatie en Energie

22 112

Nieuwe Commissievoorstellen en initiatieven van de lidstaten van de Europese Unie

Nr. 102

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 3 juli 2006

De vaste commissie voor Economische Zaken¹ heeft op 7 juni 2006 overleg gevoerd met minister Brinkhorst van Economische Zaken over:

- **de verslagen van de Raad voor Transport, Telecommunicatie en Energie van 1 februari, 14 maart en van 27 en 28 maart 2006 voorzover het energieonderwerpen betreft (21 501-33, nrs. 91 en 95);**
- **de agenda's van de Raad voor Transport, Telecommunicatie en Energie van 8 en 9 juni 2006 over het energiegedeelte (21 501-33, nr. 99);**
- **de voorhangprocedure kabinetsreactie op Groenboek «Een Europese strategie voor duurzame, concurrerende en continu geleverde energie voor Europa» (22 112, nr. 442).**

Van dit overleg brengt de commissie bijgaand beknopt verslag uit.

Vragen en opmerkingen uit de commissie

De heer **Crone** (PvdA) vraagt zich af of het op het gebied van de energievoorziening binnen Europa niet alleen maar bij mooie woorden blijft. Zo staat er in de kabinetsreactie op het groenboek dat de lidstaten van Europa meer gaat samenwerken op het punt van de energievoorziening, maar tegelijkertijd schrijft het kabinet dat de afzonderlijke landen niet de verantwoordelijkheid ontnomen mag worden voor het samenstellen van de eigen energiemix. Gezamenlijke doelstellingen zijn volgens de heer Crone alleen nuttig als landen zich daaraan werkelijk committeren; Nederlandse burgers zitten niet te wachten op vrijblijvende Europese afspraken. Juist op het gebied van milieubeleid wordt Europese samenwerking breed gesteund. De heer Crone adviseert de minister zich te beperken tot slechts enkele prioriteiten; hoe meer prioriteiten, hoe minder serieus elke ervan is.

Europa zou op energiebeleid met één mond moeten spreken. In de praktijk zullen grote en kleine landen echter hun eigen graantjes proberen mee te pikken bij de externe energieleveranciers. Wat is de rol van een Europese Buitenlandcommissaris als die niet gemandateerd is om werkelijk iets te doen?

Het fundament van met elkaar concurrerende energiemarkten, namelijk gelijke en gemeenschappelijke milieunormen, wordt in de kabinetsreactie

¹ Samenstelling:

Leden: Crone (PvdA), Bakker (D66), Hofstra (VVD), De Haan (CDA), voorzitter, Schreijer-Pierik (CDA), ondervoorzitter, Timmermans (PvdA), Vendrik (GroenLinks), Ten Hoopen (CDA), Weekers (VVD), Slob (ChristenUnie), Van As (LPF), Van den Brink (LPF), Kortenhorst (CDA), Hessels (CDA), Van Velzen (SP), Algra (CDA), Aptroot (VVD), Blom (PvdA), Smeets (PvdA), Douma (PvdA), De Krom (VVD), Heemskerk (PvdA), Van Dam (PvdA), Dezentjé Hamming (VVD), Jonker (CDA), Jungbluth (GroenLinks) en Irrgang (SP).
Plv. leden: Tichelaar (PvdA), Dittrich (D66), Örgü (VVD), Van Hijum (CDA), De Nerée tot Babberich (CDA), Koenders (PvdA), Duyvendak (GroenLinks), Joldersma (CDA), Van Egerschot (VVD), Van der Vlies (SGP), Varela (LPF), Hermans (LPF), Verburg (CDA), Van Vroonhoven-Kok (CDA), Atsma (CDA), Blok (VVD), Samsom (PvdA), Van Dijken (PvdA), Van Heteren (PvdA), Snijder-Hazelhoff (VVD), Tjon-A-Ten (PvdA), Waalkens (PvdA), Szabó (VVD), Van Dijk (CDA), Van Gent (GroenLinks) en Gerkens (SP).

niet genoemd. «Verkeerde» subsidies aan bijvoorbeeld bruinkool, maar ook het afschaffen van subsidies die de marktwerking verstoren, spelen bij deze gemeenschappelijke milieunormen een rol.

Veel interconnectiecapaciteit is niet beschikbaar voor vrije handel omdat het door de netbeheerders voor henzelf wordt gereserveerd. Wat wordt hieraan gedaan?

Technologieontwikkeling zal deels op Europese schaal moeten plaatsvinden. Van de Europese R&D-subsidies wordt echter 80% besteed aan onderzoek naar kernenergie, opslag van kernafval en kernfusie in plaats van aan duurzame energie. Waarom pleit de minister in zijn reactie niet voor een andere verhouding op dit punt? De heer Crone pleit voor een harde opstelling in de onderhandelingen hierover.

De heer **Vendrik** (GroenLinks) vraagt zich af waarom er binnen de Raad voor Transport, Telecommunicatie en Energie niet gesteld is dat het energiebeleid dienstig moet zijn aan een snelle verandering van het klimaatbeleid. Vindt men dit een heel belangrijke focus voor het gezamenlijk energiebeleid in Europa in de komende jaren? Wordt het groenboek in dit kader geplaatst?

De heer Vendrik stemt in met veel van wat er in het groenboek staat en is blij dat de minister het op hoofdlijnen steunt. Hoe is de verdere procedure? Moet de kabinetsreactie beschouwd worden als een «state of the art» van het Nederlandse energiebeleid, gerelateerd aan de ontwikkelingen in Europa?

Tijdens het splittingsdebat is de minister in een motie opgeroepen over het wederkerigheidsprincipe in overleg te treden met de Europese Commissie. Is hij het er nog mee eens dat de voorlopers in Europa op dit punt moeten worden beschermd, zeker in een transitiefase waarin andere Europese landen overgaan tot ontbundeling van de energiesector? Daarvoor moet de Europese Commissie actief om steun worden gevraagd. Eigendomsvervlochten die het level playing field in Europa aantast, moet worden voorkomen. Waarom staat hierover niets in de kabinetsreactie? Heeft dit punt alle aandacht van de minister in Brussel?

Het kabinet wil op grond van efficiënte marktwerking het bestaan van langetermijncontracten tegengaan, maar tegelijkertijd ziet het de noodzaak van deze contracten omdat zij zekerheid in de markt kunnen waarborgen en voor investeringsprikkels kunnen zorgen. Wat is de boodschap voor Europa over deze contracten?

In de reactie wordt afgezien van een gezamenlijke strategische doelstelling op het gebied van een gedifferentieerde energiemix en de aanpak van klimaatverandering. Dat is vreemd, want juist met dit type doelstellingen wordt het groenboek in een duidelijk kader geplaatst. Nederland moet juist wél inzetten op één gezamenlijke strategische doelstelling in Europa, die vervolgens vertaald wordt in nationale afspraken. Waarom gebeurt dit niet?

De tekst over energiebesparing is dubbelzinnig. Er ligt een motie van de Kamer die verder gaat dan de minister wil. Als de regering die motie wil uitvoeren en Nederland de doelstellingen op dit gebied wil opschroeven, is het logisch dat daarvoor steun gevraagd wordt van de Europese Commissie. Daarvoor is een ambitieuze inzet van de regering zelf een voorwaarde. Waarom is zo'n inzet niet terug te vinden in de kabinetsreactie?

Het stellen van doelen voor het jaar 2015 wordt afgewezen, maar die waren toch al gesteld?

Er is afgesproken dat de minister zijn uiterste best zou doen om het gratis uitgeven weggeven van emissierechten zo snel mogelijk te beëindigen. Waarom staat daarover desondanks niets in het groenboek, zelfs niet in het kader van de uitgifteperiode 2008–2012? Alle emissierechten moeten worden geveild.

CO₂-opslag is een goede optie, die nodig is op weg naar een duurzame energievoorziening. Is het denkbaar dat Nederland in Europa gaat bevorderen dat CO₂-opslag onder het emissiehandelssysteem wordt gebracht? Dat voorkomt onnodige subsidiëring; de markt moet dit oplossen. Rechtstreekse subsidiëring, bijvoorbeeld via de MEP, is niet aan de orde. Kernenergie is erg duur en niet duurzaam. De heer Vendrik stelt voor om in de reactie op het groenboek op te nemen dat kernenergie geen goede optie is.

De heer **Van der Ham** (D66) steunt de ambitie die in het groenboek naar voren komt. De fractie van D66 heeft al eens gepleit voor een soort nieuwe verdragtekst naar het voorbeeld van die van EURATOM, maar nu op het gebied van onderzoek naar duurzame energie. Op het gebied van het onderzoek naar kernenergie wordt immers wél goed samengewerkt binnen Europa.

In de aangenomen motie-Van der Ham wordt ervoor gepleit dat Nederland inzet op fors meer geld voor duurzame energie en op een betere balans tussen geld voor onderzoek naar kernenergie en naar duurzame energie. Hoe gaat het kabinet uitvoering geven aan deze motie? Waarom staat er over deze belangrijke vingerwijzing vanuit het parlement niets in de reactie van het kabinet op het groenboek? Het is goed dat de optie van kernenergie weer bespreekbaar is, maar de balans moet in de discussie binnen Europa niet naar de andere kant doorslaan.

Het kabinet zet in op doelstellingen voor 2025 in plaats van voor 2015, wat de druk om te investeren in onderzoek en ontwikkeling niet groter maakt. Waarom wordt er voor die lijn gekozen?

Het kabinet wil gelijkgezinde lidstaten de ruimte geven om met elkaar samen te werken op het gebied van technologieën voor duurzame energie. Er wordt ook gesproken over samenwerking met landen van buiten de EU. Wordt hierbij ook gedacht aan CSP-technologie, de bouw van grootschalige zonnepanelen in bijvoorbeeld Noord-Afrika? Ook het onderbrengen van de opslag van CO₂ bij het emissiehandelssysteem kan een bijdrage leveren aan de verduurzaming van de energiehuishouding. De leden van de organisatie voor belangenbehartiging van de Europese energie-intensieve industrie proberen te innoveren op het gebied van energieverbruik, maar vragen daarvoor meer steun vanuit Europa. Is de minister daarover in overleg met deze belangenorganisatie?

De heer **De Krom** (VVD) vindt dat de vermindering van de afhankelijkheid van olie en gas het belangrijkste punt op de agenda van de komende energieraad moet zijn. In het groenboek wordt aan dit probleem te weinig urgentie toegekend. De afhankelijkheid kan op korte termijn alleen verminderd worden door de inzet van kolentechnologie en kernenergie. Zolang de politiek in Nederland en Europa de keuze daarvoor niet maakt, blijft zij bestaan.

Europa moet een actiever bronbeleid voeren, waarbij het gaat om energiebesparing en het verhogen van de energie-efficiency van bijvoorbeeld apparaten en motoren. Er staat daarover wel iets in het groenboek, maar er worden geen concrete maatregelen genomen. Er moet meer geld besteed worden aan onderzoek en ontwikkeling op dit gebied.

Door de onzekerheid over de emissiehandel na 2012 zijn investeerders in bijvoorbeeld de elektriciteitsproductiesector terughoudend bij het investeren in productiefaciliteiten. Er zouden emissieruimtes voor een langere periode moeten worden toegekend, omdat anders investeringen in de elektriciteitsproductie moeizaam van de grond komen. De heer De Krom is vóór een wereldwijd emissiehandelssysteem en tegen een «alleingang» van Europa als het gaat om het Kyoto-verdrag.

Waarop doelt het kabinet als het schrijft dat Europa investeringsakkoorden moet afsluiten? Wat is de rol van Europa op dit vlak? Investeringsakkoorden in bijvoorbeeld infrastructuur of gaspijpleidingen en het bepalen van de

energiemix moeten een nationale aangelegenheid blijven. Wel kan het als politiek signaal belangrijk zijn als er in Europees verband scenario's worden uitgewerkt voor de energiemix van Europa als geheel. Ook de interconnectie is een onderwerp dat hoog op de agenda moet staan. De regering overlegt daarover met de omringende landen, maar leveren die besprekingen voldoende op? Ook het oplossen van knelpunten in nationale netwerken is van groot belang.

Ook de heer **Hessels** (CDA) wijst op het belang van het level playing field en het wederkerigheidsprincipe tijdens de ontbundeling van de energie-sector. Wat is de stand van zaken van het overleg van de minister met Brussel over dit onderwerp?

Nederland moet alle zeggenschap houden over de eigen gasvoorraad. Hoe zullen de verhoudingen binnen Europa op dit punt in crisissituaties zijn?

Hoe staat het met het overleg van Nederlandse energie-intensieve bedrijven met producenten van energie over lagere prijzen? Er was toegezegd dat er afgelopen november een oplossing zou komen.

Gasopslag kan zorgen voor meer flexibiliteit op de krappe markt. Ondergrondse opslag wordt genoemd, maar wordt daarnaast in Europees verband ook aan LNG-terminals gedacht? Zijn daarover afspraken gemaakt en welke regels gelden ervoor?

Een te groot deel van de interconnectiecapaciteit wordt van tevoren geclaimd en kan daardoor niet benut worden. GTS/Gasunie speelt hierin een rol. Is het mogelijk de interconnectiecapaciteit voor gas te veilen, waarmee kan worden voorkomen dat er claims worden gelegd op capaciteit die uiteindelijk niet gebruikt wordt? De opbrengst van zo'n veiling moet wel weer besteed worden aan het transport en de markt.

Duurzame energie en duurzame ontwikkeling moeten in het innovatiebeleid prioriteit krijgen. Het is terecht dat er veel Europees geld naar het onderzoek naar kernfusie gaat, omdat dit een duurzame bron van energie is.

Antwoord van de minister

De **minister** wijst erop dat in de Europese Grondwet een belangrijk hoofdstuk was opgenomen over het tot stand brengen van een gezamenlijke Europese energiepolitiek. In de huidige situatie zijn er echter onvoldoende gemeenschappelijke juridische instrumenten om een werkelijk geïntegreerd Europees energiebeleid met afrekenbare doelstellingen tot stand te brengen. Tegen die achtergrond vindt het debat over het Europese groenboek plaats. Beperkte intenties voor de lange termijn hebben niet zozeer te maken met gebrek aan inzet, als wel met het feit dat er binnen de EG onvoldoende gezamenlijke instrumenten beschikbaar zijn. EURATOM was inderdaad een buitengewoon interessant kader; het zou een voorbeeld moeten zijn voor de samenwerking op het gebied van energiebeleid in Europa, zowel wat betreft onderzoek, productie, distributie als veiligheid.

De lidstaten kunnen tot eind september commentaar geven op het groenboek. Vóór het einde van 2006 wordt er een actieplan met concrete maatregelen opgesteld. In de Europese Voorjaarsraad van 2007 zullen prioriteiten worden vastgesteld, waarna het proces van Europese regelgeving volgt.

Van de zes prioritaire beleidsterreinen van het groenboek zijn op dit moment de meest concrete het voltooien van de versterking van de marktwerking op het terrein van gas en elektriciteit, het op geharmoniseerde wijze invoeren van de normen voor energiebesparing, de allocatie en de werking van de emissiehandel en het als een sterkere eenheid naar buiten toe optreden.

Er bestaan spanningen tussen het Europese energiebeleid en het Euro-

pese milieubeleid. Als de Europese milieuministers onafhankelijk van de Raad voor Concurrentievermogen klimaatdoelstellingen en reducties voorstellen, heeft dat direct gevolgen voor het level playing field van Europa. Het vraagstuk van de klimaatdoelstellingen komt zeker in de Raad voor Concurrentievermogen aan de orde. Een stevige gezamenlijke klimaatdoelstelling is van groot belang, maar het Europese energiebeleid kan niet alleen maar dienstig zijn aan het klimaatbeleid.

Gemeenschappelijke milieunormen zullen een onderdeel moeten zijn van de gemeenschappelijke Europese energiemarkt. Het geven van «verkeerde subsidies» moet worden voorkomen. De standpunten van de Europese Commissie over de ontbundeling en het wederkerigheidsprincipe schuiven duidelijk op in de richting van die van Nederland. De zeggenschap over de Nederlandse gasvoorraden blijft in Nederlandse handen. Dit betekent niet dat Nederland in geval van crisis geen solidariteit hoeft te tonen. Daarvoor bestaat een Europees crisismechanisme in het kader van het IEA. Bovendien zal er de komende tijd binnen de EU verder worden samengewerkt op dit terrein.

Europa als geheel heeft een interessante brandstofmix; in Frankrijk ligt de nadruk op kernenergie, in Nederland op gas en in Duitsland op kolen. In het verleden hebben enkele landen bepaalde energiebronnen uitgesloten. Het is onverstandig om op dit moment op Europees niveau energiebronnen zoals kernenergie uit te sluiten, maar op korte termijn is meer kernenergie in Nederland geen optie. Er is in het debat in Europa zeker niet alleen maar aandacht voor kernenergie. Zo wordt vanaf 5 juni in Nederland de World Gas Conference gehouden. Het debat wordt de laatste jaren met minder ideologie en met meer realiteitszin gevoerd. Europa zal nooit onafhankelijk van energie van buiten Europa zijn. Het kan zich wel minder kwetsbaar maken door te kiezen voor een goede energiemix en door energie te besparen. De afhankelijkheid van geopolitiek kwetsbare bronnen moet zo veel mogelijk worden beperkt. Er is overigens sprake van wederzijdse afhankelijkheid. Zo is Europa afhankelijk van Russisch gas en is Rusland voor zijn industriële ontwikkeling en afzet in toenemende mate afhankelijk van Europa. Verder is er beleid gericht op de ontwikkeling van LNG-terminals. Het kabinet zet zich niet af tegen een gezamenlijke strategische doelstelling op het gebied van een gedifferentieerde energiemix, maar de realiteit is dat de lidstaten de mix op nationaal niveau bepalen.

Tijdens de Europese top in maart 2005 zijn doelstellingen op de lange termijn aan de orde geweest; daarbij is het jaar 2015 genoemd. Doelstellingen op de wat langere termijn zijn echter zinniger, onder andere omdat de aanlooperperiodes vaak lang zijn.

Bij investeringsakkoorden gaat het om juridische bescherming van investeringen in de bij de akkoorden betrokken landen.

De gesprekken met de energie-intensieve bedrijven verkeren in een laatste fase. De minister is bereid de commissie in een vertrouwelijk overleg daarover te informeren. Niet alleen de energieprijzen zijn gestegen, maar ook de grondstofprijzen. Daardoor is de urgentie over het algemeen minder groot geworden. Het ministerie speelt op dit terrein slechts een faciliterende rol.

In het kader van de uitwerking van het Energierapport 2005 wordt er gewerkt aan een betere wisselwerking tussen energiebesparing en innovatie. De financiële aspecten daarvan worden besproken in het kader van de begroting 2007.

Het thema emissiehandel komt in week 24 in twee algemeen overleggen aan de orde. De minister verwijst verder naar een conceptallocatieplan dat op dit moment voor inspraak door energieproducenten beschikbaar is. De regering heeft zich voorgenomen om de elektriciteitsproducenten minder rechten te geven vanwege de windfall profits. Ook de CO₂-opslag komt in week 24 aan de orde.

De interconnectiecapaciteit staat centraal in al het overleg over de

Noordwest-Europese elektriciteitsmarkt. In de marge van de komende bijeenkomst van de Raad voor Transport, Telecommunicatie en Energie spreekt de minister met de vijf Noordwest-Europese lidstaten. Hij hoopt voortgang te kunnen boeken op het terrein van het beter benutten van de interconnectiecapaciteit, het verhogen van het volume en het aanpassen van de regelgeving opdat de toepassing effectiever wordt.

Over de mogelijkheid om emissieruimtes uit te geven voor een langere periode heeft het kabinet een brief geschreven aan de High Level Group, die zich bezighoudt met de concurrentiekracht in relatie tot milieu en klimaat. Nederland is echter op dit moment niet vertegenwoordigd in de High Level Group.

Europa werkt aan concrete maatregelen op het gebied van bronbeleid. Te denken valt aan de discussies over de normen en over het ecolabel, de afspraken met de automobieliindustrie en de richtlijn energie-efficiency. Het kabinet komt nu tot een energiebesparing van 1,5%, maar onderzoekt de mogelijkheden voor een hogere doelstelling.

De regering zet zich zeer in voor een groter aandeel van transitiepaden in het Zevende Kaderprogramma. Het thema duurzaamheid speelt daarbij een grote rol. Ook meer in het algemeen staat duurzaamheid hoog op de agenda. Nederland kan echter naar verwachting geen verschuiving tot stand brengen in de verhouding tussen nucleair en niet-nucleair onderzoek.

Op het ministerie wordt bezien in hoeverre in het kader van CSP-technologie samengewerkt kan worden met bijvoorbeeld Algerije. Dit soort zaken kan echter het best aan de hand van de Zevende Kaderprogramma worden opgepakt.

De voorzitter van de vaste commissie voor Economische Zaken,
De Haan

De griffier van de vaste commissie voor Economische Zaken,
Tielens-Tripels